

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (Республіка Латвія)
LUMEN Conference Center (Румунія)

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

*Збірник матеріалів
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

22-23 листопада 2022 року

Київ
«Видавництво Людмила»
2023

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija (Республіка Латвія)
LUMEN Conference Center (Румунія)

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

**Збірник матеріалів
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

22-23 листопада 2022 року

Київ
«Видавництво Людмила»
2023

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол №16 від 15 грудня 2022 року)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Засккіна Тетяна Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України

Опалюк Тетяна Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Базиль Людмила Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Малихін Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, професор

Арістова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент

Алексєєва Світлана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник

Загорюлько Марина Олександрівна, кандидат педагогічних наук

Тетик Валентина Романівна

Ліпчевська Інна Леонідівна

С95 Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 листопада 2022 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова; доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 299 с.

ISBN 978-617-555-081-6

До збірника увійшли матеріали учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (22-23 листопада 2022 р.).

У матеріалах конференції розглянуто питання теорії і методології сучасних дидактичних процесів; організації освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану; компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні та повоєнний період (інноваційні підходи, технології, моделі, методики, методи і засоби навчання); психолого-дидактичних проблем організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства; тенденцій розвитку сучасної дидактики (зарубіжний досвід); трансформаційних процесів в освіті ХХІ століття (дистанційне та змішане навчання); формальної, неформальної, інформальної освіти; інноваційних підходів, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам.

УДК 37.02(063)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

ISBN 978-617-555-081-6

© Інститут педагогіки НАПН України, 2023

© «Видавництво Людмила», 2023

навчання: досвід, тенденції, перспективи, Збірник тез IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Тернопіль, 30 квітня, 2020. Відновлено з http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15382/1/39_Yordan_Yordan.pdf

4. Ляшенко, О. І., Лукіна, Т. О., Булах І. Є., Мруга, М. Р. (2012). *Методика і технології оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу: посібник*. Київ: Педагогічна думка. Відновлено з <https://lib.iitta.gov.ua/2969/>

5. Про освіту. № 2145-VIII. Відновлено з <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>

6. *Таблиці функцій та критичних точок розподілів. Розділи: Теорія ймовірностей. Математична статистика. Математичні методи в психології*. (2009). Харків: УЦЗУ.

Онишків З. М.

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ В УМОВАХ МАЛОЧИСЕЛЬНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Народжуваність в Україні стрімко падає. За останні 10 років вона знизилася на 40%. Демографічна ситуація, міграція населення істотно вплинули на зменшення кількості початкових шкіл у сільській місцевості та наповнюваність класів. Станом на початок 2021/2022 навчального року кількість початкових шкіл становила 406 (8 078 учнів), початкових шкіл з дошкільним відділенням – 200 (3 936) (Зведений звіт денних закладів загальної середньої освіти на початок 2021/2022 навчального року), а на початок 2010/2011 навчального року діяло близько 1,5 тисяч малочисельних початкових шкіл (Савченко, 2012, 394).

У дослідженнях з проблеми сільської школи останніх років (О. Я. Савченко, В. В. Мелешко, Л. А. Присяжнюк та ін.) замість терміну «малокомплектна школа» вживається термін «малочисельна школа», що є більш доцільним. Малочисельна початкова школа – це заклад загальної середньої освіти з малим контингентом учнів, малою наповнюваністю класів. В основному такий тип школи існує в сільській місцевості.

Мала наповнюваність класів у початкових школах зумовлює необхідність перегляду форм організації навчальних занять. Замість традиційного уроку використовуються такі форми, як *урок у малочисельному класі, урок у класі-комплекті, однотемні уроки, заняття з учнями за індивідуальною формою навчання* та інші.

Урок у малочисельному класі (5-10 учнів). Учитель працює з одним класом, а невелика наповнюваність класу дає можливість йому здійснювати індивідуальний підхід до учнів. При потребі він може працювати біля дошки з окремим із слабших учнів, а інші учні можуть виконувати диференційовані завдання. Доцільно використовувати диференційовані завдання за рівнем

складності (для сильніших учнів) і за ступенем самостійності (для середніх і слабших учнів).

Урок у класі-комплекті (з'єднаних класах) – це урок з кількома класами, який одночасно проводить один учитель в одному приміщенні. У більшості випадків це урок, який проводить учитель одночасно з двома класами, хоча у практиці роботи школи можуть зустрічатися випадки, коли в клас-комплект входять три класи.

Проведення уроку у класі-комплекті (з'єднаному класі) має певні свої особливості. Обов'язковим елементом уроку є самостійна робота. У класі-комплекті характерні чергування етапів «самостійна робота» з «робота з учителем». Кількість таких переходів залежить від кількості класів в комплекті: якщо маємо в комплекті два класи, то кількість переходів може бути 5–6, а якщо три класи – 4–5 переходів. Для етапу «самостійна робота» вчитель може використовувати такі види робіт: повторення навчального матеріалу; виконання тренувальних вправ, вправ на закріплення навчального матеріалу; виконання різних видів мовного розбору; розв'язування тестових завдань; мовчазне читання з певними завданнями; виконання завдань за схемою, алгоритмом, інструкцією; робота із зошитами з друкованою основою та ін. Для етапу «робота з учителем» доцільно використовувати такі види роботи: пояснення вчителем нового матеріалу; виконання різних усних вправ; голосне читання тексту з певними завданнями; проведення дидактичних ігор та ін.

У класі-комплекті можливий спільний етап, коли вчитель працює одночасно з двома класами. Зокрема, на спільному етапі учні можуть виконувати різні види мовного розбору, працювати над розвитком зв'язного мовлення, виконувати завдання з логічним навантаженням, переглядати відеозаписи, малюнки, картини, прослуховувати аудіозаписи та ін.

Більше можливостей для одночасної роботи вчителя з усіма учнями класу створюють *однотемні уроки*. На таких уроках учні можуть повторювати навчальний матеріал, вправлятися у розвитку зв'язного мовлення, проводити підсумок матеріалу з вивченої теми. Можливості для проведення однотемних уроків є з математики, української мови, літературного читання, інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та ін. Наприклад, програма з української мови побудована за ступінчато-концентричним принципом. У 3 і 4 класах вивчають відомості про іменник, тому підсумковий урок з цієї теми можна провести в обох класах як однотемний. Аналогічно і з літературного читання підсумкові уроки з окремих тем можна провести як однотемні, оскільки програма побудована за тематичним принципом. Однотемних уроків не так вже і багато, але і ці можливості потрібно використати. Такі уроки сприяють використанню технічних засобів навчання, різних методів навчання, групової роботи на уроці (Онишків, 2013, 96).

Новою формою організації навчання учнів початкових класів є використання *індивідуальної форми навчання* (Положення про індивідуальну

форму здобуття повної загальної середньої освіти, 2021). Згідно «Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти» при наповнюваності в початкових класах сільської місцевості менше 5 дітей, вони мають право на організацію навчання за індивідуальною формою навчання. Для цього адміністрації школи необхідно скласти індивідуальний навчальний план, виходячи з того, що на кожного учня виділяється по 5 годин. Індивідуальний навчальний план складають на основі типового навчального плану для початкової школи, причому всі предмети і курси інваріантної складової частини є обов'язковими.

Досвід роботи вчителів початкових класів, що працюють за індивідуальною формою навчання, показав, що тривалість занять становить 30 хвилин. Тому в залежності від кількості учнів і залежить кількість таких занять. Якщо учитель працює за індивідуальною формою навчання з 2-3 учнями, то таких 30-хвилинних занять буде 13-20. Структуру такого заняття вчитель визначає сам, виходячи із складності навчального матеріалу, місця його у системі вивчення даної теми, навчальних можливостей учнів, рівня їх готовності, а також навчально-методичного забезпечення.

У процесі таких занять є можливість здійснювати індивідуальний підхід до учнів. Для сильніших учнів можна використовувати завдання творчого характеру, завдання на кмітливість, роботу над більш глибоким осмисленням навчального матеріалу, а для роботи зі слабшим учнем доцільно використовувати пам'ятки, алгоритми, схеми, зразки для виконання завдань, підказки та інші види допомоги.

Для фронтальної роботи з учнями можна використовувати різні способи перечитування; різні види роботи над твором; тренувальні вправи.

У випадку, коли вчитель працює з чотирма учнями одного класу (віку), то тривалість заняття така ж, як при роботі з окремим класом (35–40 хв), тільки самих навчальних занять буде дещо менше. Методика організації навчальної роботи з учнями на занятті аналогічна тій, що на уроці в класі з малою чисельністю учнів.

Організація занять за індивідуальною формою навчання для 2–4 учнів різних класів. У цьому випадку вчитель може працювати на заняття з кожним учнем окремо, а інші учні в цей час виконують самостійні завдання. І такі етапи роботи чергуються, тобто проводяться аналогічно до етапів роботи в класі-комплекті. Навчальні заняття з образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, трудового навчання, фізичної культури проводяться з усіма учнями як з одним класом.

Таким чином, в умовах роботи в малочисельній початковій школі, а це в основному початкова школа сільської місцевості, можуть використовуватися різноманітні форми організації навчальних занять. Потребує дальшого дослідження питання використання різних методів і форм роботи на навчальних заняттях в умовах малочисельних початкових школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2012. 504 с.

2. Зведений звіт денних закладів загальної середньої освіти на початок 2021/2022 навчального року. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/1_76-RVK-ZVEDENA.pdf.

3. Онишків З. М. Організація навчально-виховного процесу в сільській початковій школі: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. 224 с.

4. Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#Text>

Stechenko T. O.

*T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"
(Chernihiv, Ukraine)*

THE INFLUENCE OF VALUE ORIENTATIONS ON THE FORMATION OF INFORMATION CULTURE TO FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

The development of information society is a necessary condition for the existence of modern civilization, since it is thanks to informatization that occur in people's professional activities. A person in the information space should be more educated and competent, and it is in the context of the modern education paradigm that it becomes obvious that the professional training of future teachers of foreign languages requires an appropriate level of information culture.

By the term "information culture of future teachers of foreign languages" we mean a systematic feature of the linguistic personality, covering awareness of the subject area of knowledge, the formation of professional and pedagogical skills and abilities, the ability to assimilate the information picture of the world, the ability to perform the productive functions of the teacher, willingness to informational reflection, a high level of achievement which is possible with personal, theoretical and practical training for the future professional activity, and a foreign language acts as a means of intensifying the speech and thinking activity of the individual (Stechenko, 2013).

Formation of information culture, and especially from the perspective of pedagogical activity development, is a prerequisite for successful adaptation of modern education system to the environment where information is a priority in relation to other resources. Understanding the functionality and principles of information culture makes it possible to realistically assess the global nature of existing information technologies covering all spheres of human social activity and forming the informational unity of all mankind. It is the mastery of information culture that enables each person to realize free access to information resources, adaptability to globalization social processes and integration into the world cultural space.

Малихін О. В., Ліпчевська І. Л.	90
Вміння візуалізації навчальної інформації майбутніх вчителів початкової школи: аспект цифрової грамотності педагога	

ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Акімова О. М.	94
Проектування електронних освітніх ресурсів як фахова компетентність майбутніх учителів	
Карітон А.М.	97
The Problem of Professional Competence Formation Future Specialists in Cyber Security	
Кін О. М.	101
Особливості розвитку самосвідомості здобувачів вищої школи в умовах інформаційного суспільства	
Лі Цяньє	104
Засоби розвитку пізнавальної активності особистості	
Лукіна Т. О.	109
Вплив особливостей сприйняття директорами шкіл внутрішньої системи забезпечення якості освіти на очікування змін у розвитку закладу	
Онишків З. М.	113
Особливості навчання учнів в умовах малочисельної початкової школи	
Stechenko T. O.	116
The influence of value orientations on the formation of information culture to future teachers of foreign languages	
Чорній М. М.	118
Формування міжособистісних взаємин в учнівському колективі підлітків як умова їх особистісного розвитку	
Шевчук Л. М.	122
До питання про специфіку роботи з навчальними текстами у контексті формування інформаційної компетентності учнів	

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДИДАКТИКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Tarune I., Dzeviniks J., Usca S., Prudnikova I., Danilane L.	126
Integration of Newcomers into the Education System of the Host Country: Predictable Factors and Possible Solutions	
Ван Янь	129
Тенденції розвитку музичної освіти в КНР	
Ван Янься	133
Реформування змісту шкільної освіти в КНР	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**«СВІТ ДИДАКТИКИ:
ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»**

Збірник матеріалів
II Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

22-23 листопада 2022 р.
(електронне видання)

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка)
НАПН України О. М. Топузова;
доктора педагогічних наук, професора О. В. Малихіна

Підписано до друку 16.01.2023. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 18,1. Наклад 100. Зам. 317.

Надруковано у «Видавництві Людмила».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 5303 від 02.03.2017.

«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115
Тел./факс: +380504697485, 0683408332
E-mail: lesya3000@ukr.net